

Korinin dnevnik

Martius

Ovom ćemo rubrikom kroz 12 brojeva proći godinom prateći glavne religijske svetkovine grada Rima u doba ranoga Carstva, iz perspektive jedne mlade rimske matrone. Tamo gdje je to moguće, tekst se temelji na objašnjenjima i opisima iz Ovidijevog djela *Fasti*, a u ostalome se oslanja na druge izvore, arheološke materijale i književna djela. Svaki će se put na kraju nalaziti i rječnik onih pojmova koji možda nisu opće poznati, a vezani su uz spominjane običaje. Pregled počinjemo martom, jer je to u najstarije doba Rima bio prvi mjesec u godini, a koristit će se rimska imena mjeseci.

1. III.

Martovske su kalende, prvi dan mjeseca posvećenog, kao što mu i ime govori, bogu rata i praocu rimskog naroda, **Marsu**. Osim toga, danas su i **Matronalije**, svetkovina prve od svih matrona, Jupiterove žene i Marsove majke **Junone**. Muž mi je poklonio bjelokosnu iglu za kosu jer Rimljani daruju svoje žene u znak zahvale Sabinjankama, koje su spriječile rat između svojih očeva i braće te svojih muževa (iako su ih naši preci, Romulovi prvi sugrađani, oteli zbog nedostatka žena). Danas je ipak nisam nosila. Budući da još nemamo djece, uplela sam samo novo proljetno cvijeće u kosu i odnijela Junoni Lucini u njen hram na Eskvilinu vijenac svježih ljiljana da je zamolim za skoru trudnoću i sretan porod riječima: 'ti si nam svjetlo dala, Lucino; počuj i molitvu roditelja.' Putem sam gledala Marsove svećenike, **Salijske**, kako slave njegov rođendan pjevajući **salijsku pjesmu** i plešući pod oružjem po ulicama grada. Na kraju pjesme zazivaju **Mamurija**, koji je to zaslužio napravivši im štitove. Pitam se koji je od tih 12 štitova onaj jedan pravi, koji je sam Jupiter bacio Numi s neba kao znak kraljevske vlasti...

6. III.

Dan prije **nona**. Stavljam opet vijenac na glavu, nakon što sam isplela i jedan za muža, pa uzimamo i grančice lovora da odemo u procesiju do **Vestinog** hrama. Na kalende je vatra u njenom hramu, simbol rimske države, obnovljena, a danas je pozdravljamo i prinosimo tamjan na žrtvenik.

14. III.

Dan prije **ida**. Jutros sam morala rano ustati jer muž želi da što prije odemo gledati konjske utrke. Danas su **Ekvirije** pa on kao konjanik osjeća obavezu da sudjeluje u tom očišćenju ratnih konja (a ujedno se i divi vještini natjecatelja). Budući da je Tiber nedavno poplavio Marsovo polje, tamo je previše blata pa se moramo popeti do Celija. Ne volim kad su igre ondje: uz Tiber je ugodnije i ima više mjesta nego na prašnjavom brijegu. Doduše, ne vjerujem da će biti velika gužva, osim ako se ljudi sakupe gledati Salijce kako udaraju štapom u kožne štitove u čast Mamurija Veturija, kao da simbolično istjeruju staru godinu iz grada. Većina mojih sugrađana ipak, kao i ja, više voli sutrašnju svetkovinu i priprema se za nju.

15. III.

Na martovske **ide**, prvi puni mjesec u novoj godini, slavimo **Anu Perenu**, božicu godišnjeg ciklusa koji se svaki put iznova obnavlja. To mi je jedan od najdražih i najveselijih praznika. Većina se Rima sakupi na Marsovoj poljani uz Tiber, jede, pije i moli da živi onoliko dugo, koliko se čaša popije. Ove godine ne znam hoćemo li zbog blata moći postaviti šator kao prošle, ali voljela bih da se barem prošećemo, ugrijemo na suncu i slušamo pjevanje dok je još dan (predvečer, kad se svi ponapiju, djevojke pjevaju vulgarne pjesmice iz mimova, u spomen na prijevaru koju je starica Ana priredila Marsu, kada mu se pod velom pokušala podvaliti umjesto **Minerve** u koju se bio zaljubio).

17. III.

Liberalije su dan koji mi žene posebno slavimo, jer smo prve prihvatile kult boga vina, **Bakha**, i počele ga slijediti u grupama bakhantica. Po cijelom gradu vise maske u čast bogu čijoj svetkovini dugujemo i kazalište, a sve odzvanja od „slobodnih” pjesmica. Odnijet ću za njegov žrtvenik kolače od badema i meda (čije otkriće ionako dugujemo tom veselom bogu koji nas kao **Liber** oslobađa od briga). Njih radim još otkad mi je brat s navršenih 16 godina na ovaj dan oblačio **toгу** slobodnog muškarca, ostavljajući svoju **bulu**, kao i svoje djetinjstvo, na kućnom žrtveniku **Larima**. Nadam se samo da se starica koja danas žrtvuje kolače neće napiti kao ona prošle godine: uspjela si je čak na peći zapaliti bršljan koji joj je visio s glave.

19. III.

Cijeli su dan ulicama trčali besposleni dječaci: nema škole jer su počele **Kvinkvatre**, pet dana posvećenih božici razuma i svih umijeća, Minervi (reklo bi se da bi u ove dane djeca trebala najviše učiti, ali u redu je dok se barem mole za sposobnost učenja...). Sad predvečer pak koju ulicu dalje uz pjesmu (neumorni unatoč cjelodnevnom

angažmanu) Salijci idu na prvu od pet gozbi koje će imati tijekom ovih dana. Minervin je rođendan pa sam danas posebno molila milost za vještinu tkanja, koje mi nikad nije dobro išlo, i otišla sam **haruspeksu** da mi prokaže budućnost (još uvijek ne znam ništa točnije o djeci). Muž se veseli da od sutra počinju **gladijatorske igre** kojima se i Mars i Minerva kao zaštitnici svega borbenog također raduju. Trebala sam se sjetiti ranije poslati sandale na popravak: ovih dana nitko od obrtnika u gradu neće raditi.

23. III.

Budi me zvuk vojničkih truba u daljini: vojska na **Tubilustrij**, za kraj Minervine svetkovine, uz ples i pjesmu Salijaca čisti vojne instrumente koje je također izumila ta okretna božica. Okrećem se i spavam dalje.

bula – privjesak koji su rimski dječaci nosili oko vrata da ih zaštiti od zlih duhova

ide – jedan od glavnih dana u svakom mjesecu, pada 13. ili 15, izvorno označava dan punog mjeseca i posvećen je Jupiteru

haruspeks – *haruspex*, osoba vješta proricanju iz utrobe životinja, često Etruščani koji su usavršili to umijeće

kalende – prvi dan u svakom mjesecu, izvorno dan mladog mjeseca, posvećen Junoni

konjanik ili **vitez** – *eques*, pripadnik jednog od najviših staleža u Rimu; izvorno oni koji su dovoljno bogati da u vojsci služe kao konjica

none – jedan od glavnih dana u svakom mjesecu, pada 5. ili 7., a računa se kao deveti dan prije ida

Salijci – *Salii*, svećenici boga Marsa poznati po plesu pod oružjem

salijska pjesma – *Carmen Saliare*, jedan od najstarijih spomenika latinskog jezika i usmenog pjesništva, obredna pjesma koju izvode Salijci Marsu u čast

toga – svečani komad odjeće, posebno složen od nekoliko metara polukružne vunene tkanine i omotan oko tijela, koji smiju nositi samo slobodni rimski građani; ima nekoliko vrsta, od kojih ona *virilis* označava punoljetnog slobodnog muškarca

Maja Matasović

Odsjek za hrvatski latinitet,

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

